

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
επιστήμες

Σειρά Θεωρία και πρακτική της μετάφρασης

Επιστημονικοί υπεύθυνοι σειράς Τίτικα Δημητρούλια, Ντέιβιντ Κόνολι

JEREMY MUNDAY

Μεταφραστικές σπουδές
θεωρίες και εφαρμογές

Μετάφραση
Άγγελος Φιλιππάτος

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
επιστήμες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Ισοδυναμία και ισοδύναμο αποτέλεσμα	69
3.0	Εισαγωγή	70
3.1	Ρομάν Γιάκομπσον: η φύση της γλωσσικής σημασίας και ισοδυναμίας	70
3.2	Ο Νάιντα και η «επιστήμη του μεταφράζειν»	73
3.3	Νιούμαρκ: σημασιολογική και επικοινωνιακή μετάφραση	81
3.4	Κόλλερ: Korrespondenz (αντιστοιχία) και Äquivalenz (ισοδυναμία)	85
3.5	Μεταγενέστερες εξελίξεις	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Η προσέγγιση των μεταφραστικών αλλαγών	99
4.0	Εισαγωγή	100
4.1	Το μοντέλο των Βινάι και Νταρμπενέτ	100
4.2	Ο Κάτφορντ και οι μεταφραστικές «αλλαγές»	106
4.3	Οι απόψεις των τσέχων θεωρητικών για τις μεταφραστικές αλλαγές	109
4.4	Το συγκριτικό-περιγραφικό μοντέλο της Βαν Λέβεν-Ζβαρτ για τις μεταφραστικές αλλαγές	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	Οι λειτουργικές θεωρίες για τη μετάφραση	123
5.0	Εισαγωγή	124
5.1	Τα είδη των κειμένων	124
5.2	Η μεταφραστική δράση	130
5.3	Η θεωρία του σκοπού	133
5.4	Η προσανατολισμένη στη μετάφραση κειμενική ανάλυση	137
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	Οι αναλυτικές προσεγγίσεις που βασίζονται στο λόγο και το λεκτικό	149
6.0	Εισαγωγή	149
6.1	Το μοντέλο του Χάλλινταιν για τη γλώσσα και το λόγο	150
6.2	Το μοντέλο της Χάους για την αποτίμηση της ποιότητας των μεταφράσεων	152

6.3	Η κειμενική και πραγματολογική ανάλυση της Μπέικερ: ένα διδακτικό εγχειρίδιο για τους μεταφραστές	157
6.4	Χάτιμ και Μέισον: το σημειολογικό επίπεδο του συγκειμένου και του λόγου	164
6.5	Κριτική των προσεγγίσεων που βασίζονται στην ανάλυση του λόγου και του λεκτικού	167
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	Οι θεωρίες των συστημάτων	179
7.0	Εισαγωγή	180
7.1	Η θεωρία του πολυσυστήματος	180
7.2	Ο Τούρμπυ και η περιγραφική μεταφρασεολογία	184
7.3	Οι μεταφραστικές νόρμες του Τσέστερμαν	194
7.4	Άλλα μοντέλα της περιγραφικής μεταφρασεολογίας: Λαμπέρ και Βαν Γκορπ και η Σχολή της Χειραγώγησης	196
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	Οι προσεγγίσεις που βασίζονται στις πολιτιστικές σπουδές	205
8.0	Εισαγωγή	206
8.1	Η μετάφραση ως μεταγραφή	207
8.2	Η μετάφραση και το φύλο	212
8.3	Η μετα-αποικιοκρατική μεταφραστική θεωρία	216
8.4	Οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί των θεωρητικών της μετάφρασης	223
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	Μεταφράζοντας το ξένο: η διαφάνεια της μετάφρασης	233
9.0	Εισαγωγή	234
9.1	Βενούτι: οι πολιτιστικές και πολιτικές επιδιώξεις της μετάφρασης	234
9.2	Οι αποτιμήσεις των μεταφραστών λογοτεχνικών κειμένων για το έργο τους	244
9.3	Το δίκτυο ισχύος της εκδοτικής βιομηχανίας	246
9.4	Σχολιασμός του έργου του Βενούτι	246
9.5	Η πρόσληψη και η κριτική των μεταφράσεων	25

Η προσέγγιση των μεταφραστικών αλλαγών

Θεμελιώδεις έννοιες

- Μεταφραστικές αλλαγές = μικρές γλωσσολογικές μεταβολές που συμβαίνουν κατά τη μετάφραση από ένα ΚΠ σε ένα ΚΣ.
- Βινάι και Νταρμπελνέτ (1958): η κλασική ταξινόμηση των γλωσσικών αλλαγών στη μετάφραση.
- Ο όρος του Κάτφορντ (1965) μεταφραστική «αλλαγή» στη γλωσσολογική του προσέγγιση για τη μετάφραση.
- Το θεωρητικό έργο των τσέχων Λεβύ (Levý), Πόποβιτς (Poronič) και Μίκο (Miko) (δεκαετία 1960 και δεκαετία 1970), οι οποίοι υιοθετούν τις υφολογικές και αισθητικές παραμέτρους της γλώσσας.
- Το λεπτομερές μοντέλο μεταφραστικών αλλαγών της βαν Λέβεν-Ζβαρτ: μια προσπάθεια να εναρμονιστούν οι αλλαγές στο λόγο και στην αφηγηματική λειτουργία.
- Το πρόβλημα της υποκειμενικότητας, όταν χρησιμοποιείται ο αμετάβλητος συγχετισμός για τη σύγκριση του ΚΠ με το ΚΣ.

Κείμενα αναφοράς

- Catford, J.** (1965/2000), *A Linguistic Theory of Translation*, Λονδίνο: Oxford University Press (1965). Βλ. επίσης το απόσπασμα («Translation Shifts») στο L. Venuti (επιμ.) (2000), σ. 141-147.
- Fawcett, P.** (1997), *Translation and Language: Linguistic Approaches Explained*, Μάντσεστερ: St Jerome, κεφ. 4 και 5.
- Leuven-Zwart, K. M. van** (1989 και 1990), «Translation and original: similarities and dissimilarities, I και II», *Target* 1.2, σ. 151-181 και *Target* 2.1, σ. 69-95.
- Levý, J.** (1967/2000), «Translation as a decision process» στο L. Venuti (επιμ.) (2000), σ. 148-157.
- Vinay, J. P. και Darbelnet, J.** (1958, 2η έκδοση 1977), *Stylistique comparée du français et de l'anglais: Méthode de traduction*, Παρίσι: Didier, μτφρ. και επιμ. J. C. Sager και M. Hamel (1995) ως *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*, Άμστερνταμ και Φιλαδέλφεια: PA John Benjamins. Βλ. επίσης το απόσπασμα «methodology for translation» στο L. Venuti (επιμ.) (2000), σ. 84-93.

4.0 Εισαγωγή

Μετά τη δεκαετία του 1950, διάφορες γλωσσολογικές αναλύσεις του φαινομένου της μετάφρασης πρότειναν λεπτομερείς καταλόγους ή ταξινομήσεις, επιδιώκοντας να κατηγοριοποιήσουν τη μεταφραστική διαδικασία. Η έκταση του βιβλίου μάς υποχρεώνει να αναφερθούμε στα πιο γνωστά και αντιπροσωπευτικά μοντέλα. Το κεφάλαιο αυτό εστιάζεται, λοιπόν, στα ακόλουθα τρία μοντέλα:

1. Την ταξινόμηση των Βιναί και Νταρμπελνέτ στο *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (1958 / 1995), η οποία αποτελεί κλασικό μοντέλο και είχε πολύ μεγάλο αντίκτυπο.
2. Τη γλωσσολογική προσέγγιση του Κάτφορντ (1965), η οποία εισήγαγε τον όρο μεταφραστική «αλλαγή».
3. Το λεπτομερές μοντέλο της Βαν Λέβεν-ZBart (1989, 1990), το οποίο επιδιώκει την ανάλυση της θεμελιώδους έννοιας των μικρών μεταφραστικών αλλαγών στο «μικροεπίπεδο» και την αποτίμηση των αποτελεσμάτων τους στο πιο γενικό «μακροεπίπεδο».

4.1 Το μοντέλο των Βιναί και Νταρμπελνέτ

Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ πραγματοποίησαν μια συγκριτική υφολογική ανάλυση των γαλλικών και των αγγλικών. Εξέτασαν κείμενα και στις δύο γλώσσες, επισήμαναν τις διαφορές ανάμεσα στις γλώσσες αυτές και προσδιόρισαν τις διαφορετικές μεταφραστικές στρατηγικές και «ε:αδικασίες». Παρόλο που το *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (1958) βασίζεται μόνο στα γαλλικά και στα αγγλικά, άσκησε πολύ ευρύτερη επιρροή. Μεταξύ άλλων, αποτέλεσε τη βάση για ένα ανάλογο έργο σχετικά με τη μετάφραση ανάμεσα στα γαλλικά και στα γερμανικά (Malblanc, *Stylistique comparée du français et de l'allemand*, 1963), αλλά και για δύο παρόμοια βιβλία για τη μετάφραση ανάμεσα στα αγγλικά και τα ισπανικά: το *Introducción a la Traductología* του Βάσκεθ Αγιόρα (Vázquez-Ayora) (1977) και το *Teoría y práctica de la traducción* του Γκαρθία Γιέμπρα (García Yebra) (1982). Παραδόξως, είναι δύσκολο να βρει κάποιος σήμερα τη γαλλική έκδοση του έργου των Βιναί και Νταρμπελνέτ, είναι όμως διαθέσιμη η αναθεωρημένη μετάφρασή του στα αγγλικά, η οποία δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1995, 37 χρόνια μετά την έκδοση του πρωτότυπου κειμένου. Εξαιτίας των θεωρητικών αναθεωρήσεων που έχουν

ενσωματωθεί στην αγγλική μετάφραση του έργου, οι παραπομπές γίνονται σε αυτή την έκδοση, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που γίνεται μνεία σε κάποια άλλη πηγή. Επιπλέον, παρατίθεται η γαλλική ορολογία, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ αποδέχονται ότι υπάρχουν δύο γενικές μεταφραστικές στρατηγικές (2000, σ. 84-93): η **άμεση μετάφραση** και η **έμμεση μετάφραση**, οι οποίες επαναφέρουν τη διάκριση ανάμεσα στην «κατά λέξη» και την «ελεύθερη» μετάφραση, την οποία πραγματευτήκαμε στο Κεφάλαιο 2. Πράγματι, οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον όρο «κατά λέξη» ως συνώνυμο της άμεσης μετάφρασης (σ. 84). Οι δύο στρατηγικές περιλαμβάνουν επτά διαδικασίες. Από αυτές, οι τρεις σχετίζονται με την **άμεση μετάφραση**:

1. Το **δάνειο**: Οι λέξεις της ΓΠ μεταφέρονται απευθείας στη ΓΣ. Σε αυτή την κατηγορία (σ. 85) εντάσσονται λέξεις όπως οι ρωσικές «ρούβλι», «ντάτα» ή, πιο πρόσφατα, «γκλάσνοστ» και «περεστρόικα», που χρησιμοποιούνται στα αγγλικά και σε άλλες γλώσσες, για να καλύψουν ένα σημασιολογικό κενό στη ΓΣ. Σε μερικές περιπτώσεις, τα δάνεια χρησιμοποιούνται για να δείξουν την τοπική ιδιαιτερότητα (όπως, για παράδειγμα, οι λέξεις «rétaque» [παιχνίδι με μεταλλικές μπάλες], «armagnac» [οινοπνευματώδες ποτό] και «bastide» [εξοχικό σπίτι] σε ένα τουριστικό φυλλάδιο για τη νοτιοδυτική Γαλλία).
2. Το **έκτυπο**: Πρόκειται για «ένα ιδιαίτερο είδος δανείου» (σ. 85), το οποίο συνίσταται στην κατά λέξη μετάφραση της έκφρασης ή της δομής της ΓΠ. Για παράδειγμα, η φράση «Compliments de la Saison» είναι το γαλλικό έκτυπο της αγγλικής φράσης «Compliments of the Season» [χριστουγεννιάτικες ευχές]. Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ επισημαίνουν ότι τόσο τα δάνεια όσο και τα έκτυπα ενσωματώνονται συχνά πλήρως στη ΓΣ, παρόλο που σε μερικές περιπτώσεις συντελούνται σημασιολογικές μεταβολές, οι οποίες μπορούν να τα μετατρέψουν σε λέξεις που μοιάζουν αλλά δεν είναι ομώνυμες.
3. Η **κατά λέξη μετάφραση** (σ. 86-88): Πρόκειται για τη «λέξη προς λέξη» μετάφραση, για την οποία οι Βιναί και Νταρμπελνέτ αναφέρουν ότι αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο μετάφρασης ανάμεσα σε γλώσσες που ανήκουν στην ίδια οικογένεια και στην ίδια κουλτούρα. Παραθέτουν ως παράδειγμα τη φράση «I left my spectacles on the table downstairs» [άφησα τα γυαλιά μου στο τραπέζι του κάτω ορόφου], η οποία γίνεται «J'ai laissé mes lunettes sur la table en bas».

Οι συγγραφείς συνιστούν την κατά λέξη μετάφραση ως την καταλληλότερη μέθοδο για μια καλή μετάφραση: «η κατά λέξη μετάφραση πρέπει να θυσιάζεται μόνο εξαιτίας δομικών και μεταγλωσσικών προαπειτούμενων και μόνο αφού έχουμε ελέγξει ότι διατηρείται απόλυτα το νόημα» (1995, σ. 288).¹ Όμως, υποστηρίζουν οι Βιναί και Νταρμπελνέτ (σ. 34-35), ο μεταφραστής ενδέχεται να κρίνει «απαράδεκτη» την κατά λέξη μετάφραση, επειδή:

- α) το νόημα που μεταδίδει είναι διαφορετικό
- β) δεν μεταδίδει κανένα νόημα
- γ) είναι αδύνατη για δομικούς λόγους
- δ) «δεν υπάρχει αντίστοιχη έκφραση στα μεταγλωσσικά πλαίσια της ΓΣ»
- ε) αντιστοιχεί σε κάτι που ανήκει σε διαφορετικό επίπεδο της γλώσσας.

Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ υποστηρίζουν ότι, στις περιπτώσεις που δεν είναι εφικτή η κατά λέξη μετάφραση, πρέπει να χρησιμοποιείται η στρατηγική της έμμεσης μετάφρασης. Με αυτή σχετίζονται επιπλέον τέσσερις διαδικασίες:

4. Η **μετατόπιση** (2000, σ. 88 και 1995, σ. 94-99): Ένα μέρος του λόγου μεταβάλλεται σε ένα άλλο χωρίς να αλλάζει το νόημα. Η μετατόπιση μπορεί να είναι:

- υποχρεωτική: η φράση «*dès son lever*» [μετά την έγερσή της] μεταφράζεται, όταν τα ρήματα στο συγκείμενο είναι σε παρελθοντικούς χρόνους, ως «*as soon as she got up*» [αμέσως μόλις σηκώθηκε].
- προαιρετική: αντίστροφα, η φράση «*as soon as she got up*» μπορεί να μεταφραστεί κατά λέξη ως «*dès qu'elle s'est levée*» ή μέσω μιας μετατόπισης ως «*dès son lever*».

Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ (1995, σ. 94) θεωρούν ότι η μετατόπιση είναι «πιθανότητα, η πιο διαδεδομένη δομική μεταβολή που πραγματοποιούν οι μεταφραστές». Παραθέτουν τουλάχιστον δέκα διαφορετικές κατηγορίες, όπως:

- ρήμα → ουσιαστικό: «*as soon as she got up*» [μόλις ξύπνησε] → «*dès son lever*»
- επίρρημα → ρήμα: «*He will soon be back*» [θα επιστρέψει σύντομα] → «*Il ne tardera pas à rentrer*» [δεν θα αργήσει να επιστρέψει].

5. Η **μετατροπία**: Μεταβάλλει τη σημασιολογία και την οπτική γωνία της ΓΠ. Μπορεί να είναι:

- υποχρεωτική: π.χ. η φράση «*the time when*» [την ώρα που (= όταν)] μεταφράζεται ως «*le moment où*» [τη στιγμή που (= όπου)]
- προαιρετική, παρόλο που μπορεί να σχετίζεται με τις προτιμώμενες δομές σε καθεμία από τις δύο γλώσσες: π.χ. η αναστροφή της οπτικής γωνίας στη φράση «*it is not difficult to show*» [δεν είναι δύσκολο να δείξουμε] → «*il est facile de démontrer*» [είναι εύκολο να δείξουμε].

Η μετατροπία είναι μια διαδικασία που, σύμφωνα με την αγγλική έκδοση του έργου των δύο συγγραφέων, είναι δικαιολογημένη «όταν μια κατά λέξη ή έστω μετατοπισμένη μετάφραση καταλήγει σε γραμματικά ορθή εκφορά του λόγου, που όμως θεωρείται ακατάλληλη, μη ιδιωματική ή αδέξια στη ΓΣ» (2000, σ. 89).

Οι Βιναί και Νταρμπελνέτ δίνουν ιδιαίτερη σημασία στη μετατροπία, χαρακτηρίζοντάς την «τη λυδία λίθο ενός καλού μεταφραστή», ενώ αντίθετα θεωρούν ότι η μετατόπιση «απλώς δείχνει πολύ καλή γνώση της γλώσσας-στόχου» (1995, σ. 246). Η μετατροπία υποδιαιρείται, στο επίπεδο του μηνύματος (σ. 246-255), με βάση τις ακόλουθες μεταβολές:

- αφηρημένο αντί για συγκεκριμένο
- αιτία – αποτέλεσμα
- επιμέρους – όλο
- μέρος – ένα άλλο μέρος
- αναστροφή των όρων
- άρνηση του αντιθέτου
- ενεργητική φωνή αντί για παθητική (και το αντίστροφο)
- χώρος αντί για χρόνο
- επανεξέταση των διαστημάτων και των ορίων (στο χώρο και το χρόνο)
- μεταβολή συμβόλων (συμπεριλαμβανομένων των πάγιων και νέων μεταφορών).

Η κατηγορία αυτή καλύπτει, επομένως, μεγάλη σειρά φαινομένων. Επίσης, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο να μεταφράζονται κάποιες αυθόρμητες αρχικά μετατροπίες σε παγιωμένες εκφράσεις. Οι συγγραφείς παραθέτουν το ακόλουθο παράδειγμα (σ. 254): «*Vous l'avez échappé belle*» [κατά λέξη μετάφραση: *You have escaped beautifully*] → «*You've had a narrow escape*» [φτηνά τη γλιτώσατε].

6. Η **ισοδυναμία**: Οι Βινάι και Νταρμπελνέτ χρησιμοποιούν αυτό τον όρο (2000, σ. 90) για να αναφερθούν στις περιπτώσεις όπου δύο γλώσσες περιγράφουν την ίδια κατάσταση με διαφορετικά υφολογικά και δομικά μέσα. Η ισοδυναμία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στη μετάφραση ιδιωμάτων και παροιμιών (η έννοια, όχι όμως και η εικόνα, που δημιουργεί η φράση «comme un chien dans un jeu de quilles» [κατά λέξη μετάφραση: like a dog in a set of skittles – σαν σκύλος σε μια παρτίδα μπόουλινγκ] μπορεί να μεταφραστεί ως «like a bull in a china shop» [ταύρος εν υαλοπωλείω]). Δεν πρέπει να συγχέουμε αυτή την περιορισμένη έννοια του όρου «ισοδυναμία» με την περισσότερο διαδεδομένη θεωρητική έννοιά του, την οποία πραγματευτήκαμε στο Κεφάλαιο 3.

7. Η **προσαρμογή** (σ. 90-92): Σχετίζεται με τη μεταβολή των πολιτιστικών αναφορών, όταν μια κατάσταση που εντάσσεται στο πολιτιστικό πλαίσιο της ΓΠ δεν υπάρχει στο πολιτιστικό πλαίσιο της ΓΣ. Για παράδειγμα, οι Βινάι και Νταρμπελνέτ υποστηρίζουν ότι ο καλύτερος τρόπος για να αποδοθούν στα γαλλικά οι πολιτιστικές συνδηλώσεις που εμπεριέχει η αναφορά στο κρίκετ σε ένα αγγλικό κείμενο είναι η αναφορά στον ποδηλατικό Γύρο της Γαλλίας. Οι συγγραφείς ισχυρίζονται ότι η άρνηση εκ μέρους του μεταφραστή να χρησιμοποιήσει μια τέτοια προσαρμογή σε ένα κατά τα άλλα «άψογο» ΚΣ «ενδέχεται να γίνει αντιληπτή εξαιτίας του ανεπαίσθητου τόνου [του ΚΣ], που δεν θα είναι ο απόλυτα ορθός» (σ. 53). Όμως, παρόλο που η λύση τους είναι η ενδεδειγμένη για μερικές περιορισμένες μεταφορικές χρήσεις, δεν έχει νόημα η αντικατάσταση του κρίκετ με την ποδηλασία σε φράσεις όπως «that isn't cricket» [αυτό δεν είναι κρίκετ] ή «a sleepy Wednesday morning country match at Lords» [ένας ανιαρός επαγγελματικός αγώνας στο Λορντς το πρωί μιας Τετάρτης].

Οι επτά βασικές μεταφραστικές διαδικασίες συντελούνται (σ. 27-30) σε τρία επίπεδα, τα οποία αντιστοιχούν στα βασικά δομικά στοιχεία που πραγματεύεται το βιβλίο:

1. το λεξιλόγιο
2. τις συντακτικές δομές
3. το μήνυμα.

1. τη σειρά των λέξεων και τη θεματική δόμηση (2000, σ. 211-23 καλείται «*démarche*» στο γαλλικό πρωτότυπο κείμενο)
2. τους συναρθρωτές (σ. 231-246, που αποκαλούνται «*charnières*» τύπου κείμενο), οι οποίοι είναι συνεκτικοί συνδετικοί κρίκοι δείκτες («however» [εντούτοις], «first» [πρώτον] κ.λπ.), δείξη αντωνυμίες, όπως το «this» [αυτός] και το «that» [εκείνος]) και

Αυτό το επίπεδο ανάλυσης προαναγγέλλει σε ένα βαθμό την ανάλυση το είδος των κειμένων και την ανάλυση που βασίζεται στα ελόγου, τις οποίες θα εξετάσουμε στα Κεφάλαια 5 και 6.

Μια επιπλέον σημαντική παράμετρος την οποία λαμβάνουν υπό δύο συγγραφείς είναι ο εξαναγκασμός και η επιλογή:

- Ο όρος «**εξαναγκασμός**» υποδηλώνει τις υποχρεωτικές μετατροπές, που οφείλονται σε διαφορές ανάμεσα στα δύο γλώσσες.
- Ο όρος «**επιλογή**» υποδηλώνει τις μη υποχρεωτικές μεταβολές που λαμβάνονται στο προσωπικό ύφος και τις προτιμήσεις του μεταφραστή.

Είναι προφανές ότι πρόκειται για μια καθοριστικής σημασίας διαφορά και Νταρμπελνέτ υπογραμμίζουν (σ. 16) ότι το κύριο μέλημα του μεταφραστή πρέπει να είναι η επιλογή, η οποία ανήκει στη σφαίρα της ελευθερίας. Ο ρόλος του μεταφραστή έγκειται, λοιπόν, στο «να επιλέγει μετρίως τις επιλογές, ώστε να εκφράζει τις αποχρώσεις του μηνύματος που συγγραφείς παραθέτουν στη συνέχεια (σ. 30-31) έναν κατάλογο με τα οποία πρέπει να ακολουθήσει ο μεταφραστής για να μεταφραστεί το ΚΠ στο ΚΣ και είναι τα εξής:

1. Να προσδιορίσει τις μεταφραστικές μονάδες.
2. Να εξετάσει το κείμενο στη ΓΠ και να αποτιμήσει το περιεχόμενό του νοηματικό και το νοητικό περιεχόμενο των μεταφραστικών μονάδων.
3. Να επανασυνθέσει το μεταγλωσσικό περιεχόμενο του μηνύματος.
4. Να αποτιμήσει τα υφολογικά αποτελέσματα.
5. Να δημιουργήσει και να επανεξετάσει το ΚΣ.

νωμένες λέξεις. Θεωρούν ότι η μεταφραστική μονάδα αποτελεί ένα συνδυασμό της «λεξιλογικής μονάδας» και της «νοητικής μονάδας» και την ορίζουν (1995, σ. 21) ως εξής: «το μικρότερο τμήμα της εκφοράς του λόγου, του οποίου τα σημεία συνδέονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην πρέπει να μεταφράζονται μεμονωμένα». Στο πρωτότυπο γαλλικό κείμενο (1958, σ. 275-277) παρατίθεται ένα παράδειγμα της κατάτμησης («décourage») ενός μικρού ΚΠ και του αντίστοιχου ΚΣ σε μεταφραστικές μονάδες. Στις προτεινόμενες κατατμήσεις συμπεριλαμβάνονται παραδείγματα μεμονωμένων λέξεων (π.χ. «he» [αυτός], «but» [αλλά]), γραμματικά συνδεόμενων ομάδων (π.χ. «the watch» [το ρολόι], «to look» [να κοιτάς]), παγιωμένων εκφράσεων (π.χ. «from time to time» [από καιρό σε καιρό]) και σημασιολογικά συνδεόμενων ομάδων (π.χ. «to glance away» [να ρίχνεις μια ματιά]). Σε μια νεότερη ανάλυση, στη μεταγενέστερη αγγλική μετάφραση του κειμένου, οι μεταφραστικές μονάδες είναι μάλλον μεγαλύτερες: για παράδειγμα, καθεμία από τις ομαδοποιήσεις «si nous songeons / if we speak of» [αν λάβουμε υπόψη μας] και «en Grande Bretagne, au Japon / in Great Britain, Japan» [στη Μεγάλη Βρετανία, στην Ιαπωνία] θεωρείται μια μεταφραστική μονάδα (σ. 321).

Για να διευκολυνθεί η ανάλυση όταν χρησιμοποιείται η έμμεση μετάφραση, οι Βιναί και Νταρμπελνέτ προτείνουν την αρίθμηση των μεταφραστικών μονάδων τόσο στο ΚΠ όσο και στο ΚΣ (βλ. τον πίνακα 4.2 στην ενότητα με το αναλυτικό παράδειγμα). Στη συνέχεια, αυτός που πραγματοποιεί την ανάλυση αντιπαραβάλλει τις μεταφραστικές μονάδες που έχουν τον ίδιο αριθμό, ώστε να διαπιστώσει ποια μεταφραστική διαδικασία υιοθετήθηκε.

4.2 Ο Κάτφορντ και οι μεταφραστικές «αλλαγές»

Παρόλο που οι Βιναί και Νταρμπελνέτ δεν χρησιμοποιούν τη λέξη «αλλαγή» όταν πραγματεύονται τις μεταφραστικές αλλαγές, στην πραγματικότητα περιγράφουν αυτό το φαινόμενο. Ο όρος εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο *A Linguistic Theory of Translation* του Κάτφορντ (1965), ο οποίος αφιέρωσε ένα ολόκληρο κεφάλαιο σε αυτό το ζήτημα. Ο Κάτφορντ (1965, σ. 20) υιοθετεί το γλωσσολογικό μοντέλο των Φιρθ (Firth) και Χάλλινταιν, το οποίο αναλύει τη

κριση ανάμεσα στη μορφική αντιστοιχία και την κειμενική ισοδυναμία την οποία στη συνέχεια διεύρυνε ο Κόλλερ (βλ. Κεφ. 3).

- **Μορφικά αντίστοιχη** είναι «οποιαδήποτε κατηγορία της ΓΣ (γραμματική κατηγορία, δομικό στοιχείο κ.λπ.) για την οποία μπορεί να κατέχει στην “οικονομία” της ΓΣ –στον μεγαλύτερο βαθμό την “ίδια” θέση με αυτή που η δεδομένη κατηγορία της ΓΣ (ΓΠ)» (Catford 1965, σ. 27).
- **Κειμενικά ισοδύναμο** είναι «οποιοδήποτε κείμενο ή τμήμα ΓΣ για το οποίο διαπιστώνουμε ότι σε μια συγκεκριμένη περίπτωση ισοδύναμο ενός δεδομένου κειμένου ή τμήματος κειμένου

Η κειμενική ισοδυναμία συνδέεται λοιπόν με ένα συγκεκριμένο ΚΣ, ενώ η μορφική αντιστοιχία είναι μια πιο γενική, βασισμένη συστήματα, έννοια που αφορά ένα οποιοδήποτε ζεύγος γλωσσών. Δύο έννοιες αποκλίνουν, υποτίθεται ότι έχει συμβεί μια αλλαγή τον Κάτφορντ (2000, σ. 141), οι μεταφραστικές αλλαγές είναι εκκλίσεις από τη μορφική αντιστοιχία κατά τη διαδικασία μετάβασης στη ΓΣ».

Ο Κάτφορντ θεωρεί ότι υπάρχουν δύο είδη αλλαγών: (1) αλλαγές και (2) αλλαγές κατηγορίας:

1. Μια **αλλαγή επιπέδου** (2000, σ. 141-143) συμβαίνει όταν ένα κείμενο εκφράζεται σε μια γλώσσα με έναν γραμματικό τύπο φθοροποίησης της λέξης σε μια άλλη. Για παράδειγμα, μια τιμή μπορεί να συμβαίνει:
 - όταν το ποιόν ενέργειας στα ρωσικά μεταφράζεται στο ρηματικό ουσιαστικό: π.χ. «ingrat» (to play [το παίζεις]) finish playing [το πέρας του παίζεις])
 - ή όταν η δυντική έγκλιση στα γαλλικά αντιστοιχεί σε στοιχείο στα αγγλικά: π.χ. «trois touristes auraient été tués / three tourists would have been killed / τρεις τουρίστες / σκοτώθηκαν = three tourists have been reported killed

Μεταφράζοντας το ξένο: η διαφάνεια της μετάφρασης

Θεμελιώδεις έννοιες

- Βενούτι: η «διαφάνεια» του μεταφραστή στον σημερινό εκδοτικό κόσμο.
- Βενούτι: η «ξενική» και η «επιχώρια» μετάφραση, καθώς και η «έκκληση για δράση».
- Μπερμάν: η «αρνητική αναλυτική» και η παραμόρφωση της μετάφρασης.
- Οι αποτιμήσεις των μεταφραστών λογοτεχνικών κειμένων για το έργο τους: το «αυτί» και η «φωνή».
- Το δίκτυο ισχύος της εκδοτικής βιομηχανίας.
- Η πρόσληψη της μετάφρασης – η θεωρία της πρόσληψης και η κριτική της μετάφρασης.

Κείμενα αναφοράς

- Berman, A.** (1984/1992), *L'épreuve de l'étranger: Culture et traduction dans l'Allemagne romantique*, Παρίσι: Éditions Gallimard, μτφρ. (1992) S. Heyvaert ως *The Experience of the Foreign: Culture and Translation in Romantic Germany*, Όλμπαν: State University of New York.
- Berman, A.** (1985b/2000), «Translation and the trials of the foreign» μτφρ. L. Venuti στο L. Venuti (επιμ.) (2000), σ. 284-297 (πρώτη δημοσίευση ως «La traduction comme épreuve de l'étranger», *Texte* (1985), σ. 67-81).
- Felstiner, J.** (1980), *Translating Neruda: The Way to Macchu Picchu*, Στάνφορντ, Stanford University Press.
- Levine, S. J.** (1991), *The Subversive Scribe: Translating Latin American Fiction*, Σαιν Πωλ: Graywolf Press.
- Venuti, L.** (επιμ.) (1992), *Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.
- Venuti, L.** (1995), *The Translator's Invisibility: A History of Translation*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.
- Venuti, L.** (1998), *The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.

9.0 Εισαγωγή

Στο Κεφάλαιο 8 εξετάσαμε διάφορες πολιτιστικές προσεγγίσεις που εστιάζονται στο φαινόμενο της μετάφρασης. Σε αυτό το κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε σε άλλες ερευνητικές προσπάθειες οι οποίες ασχολούνται με τις πολιτιστικές διαφορές και με τα σημεία επαφής ανάμεσα στην κουλτούρα-στόχο και την ξένη κουλτούρα και οι οποίες συσχετίζουν την ιδεολογία και τον κυρίαρχο λόγο με τις μεταφραστικές στρατηγικές.

Η ενότητα 9.1 εστιάζεται σε δύο θεμελιώδεις συνιστώσες του έργου του Λώρενς Βενούτι, και πιο συγκεκριμένα στη «διαφάνεια» της μετάφρασης και του μεταφραστή στην αγγλοαμερικανική κουλτούρα (υποενότητα 9.1.1) και στην επικώρια και την ξενική μεταφραστική στρατηγική που είναι στη διάθεση του μεταφραστή (υποενότητα 9.1.2). Στην υποενότητα 9.1.3 εξετάζουμε το έργο του Αντουάν Μπερμάν, το οποίο ακολουθεί παρόμοιες κατευθυντήριες γραμμές, καθώς η «αρνητική αναλυτική» του συγγραφέα στρέφεται εναντίον της ομογενοποίησης της μετάφρασης των πεζών λογοτεχνικών κειμένων.

Στο υπόλοιπο κεφάλαιο εξετάζουμε κάποια άλλα συναφή ζητήματα και παράγοντες που έχουν σχέση με τη μεταφραστική διαδικασία. Στην ενότητα 9.2 βλέπουμε τι ισχυρίζονται οι μεταφραστές λογοτεχνικών έργων για τις πρακτικές τους, ώστε να διαπιστώσουμε αν οι απόψεις τους για το έργο τους συμφωνούν με τις θεωρίες των Βενούτι και Μπερμάν. Στην ενότητα 9.3 ασχολούμαστε με μερικές σημαντικές πτυχές της πανίσχυρης εκδοτικής βιομηχανίας και στην ενότητα 9.4 παρουσιάζουμε τις κριτικές που έχουν ασκηθεί στο έργο του Βενούτι. Τέλος, στην ενότητα 9.5 πραγματευόμαστε την πρόσληψη των μεταφράσεων, και πιο συγκεκριμένα τη διαδικασία άσκησης κριτικής στις μεταφράσεις, αλλά και τι μας αποκαλύπτει αυτή η διαδικασία για τις εν γένει πολιτιστικές στάσεις απέναντι στη μετάφραση. Στο αναλυτικό παράδειγμα, παρουσιάζουμε μια μέθοδο διερεύνησης αυτών των ιδεών μέσω της ανάλυσης των κριτικών για ένα μεταφρασμένο κείμενο.

9.1 Βενούτι: οι πολιτιστικές και πολιτικές επιδιώξεις της μετάφρασης

Όπως και άλλοι θεωρητικοί των πολιτισμικών σπουδών των οποίων το έργο εξετάσαμε στο Κεφάλαιο 8, ο Βενούτι επιμένει ότι το πεδίο έρευνας της μεταφρασεολογίας πρέπει να διευρυνθεί, ώστε να συμπεριλαμβάνονται σε αυτό

οι αξίες που διέπουν τη φύση του κοινωνικοπολιτιστικού πλαισίου. Άρα, ο Βενούτι αμφισβητεί το «επιστημονικό» περιγραφικό μοντέλο του Τούρου, που έχει στόχο του να ανακαλύψει νόρμες και νόμους της μετάφρασης «που δεν εξαρτώνται από συγκεκριμένες αξίες» (βλ. Κεφ. 7):

Η μέθοδος του Τούρου [...] πρέπει να στραφεί στην πολιτιστική θεώρηση, ώστε να αποτιμήσει τη σημασία των δεδομένων, να αναλύσει τις νόρμες. Οι νόρμες είναι πρώτα απ' όλα γλωσσικές ή λογοτεχνικές, συμπεριλαμβάνουν όμως ένα σύνολο εγχώριων αξιών, πεποιθήσεων και κοινωνικών αναπαραστάσεων, που είναι φορέας μιας ιδεολογικής ισχύος η οποία εξυπηρετεί τα συμφέροντα συγκεκριμένων ομάδων. Και πάντα εμπιρεύονται σε κοινωνικούς θεσμούς, οι οποίοι παράγουν τις μεταφράσεις και τις χρησιμοποιούν για την επίτευξη πολιτιστικών και πολιτικών επιδιώξεων.

(Venuti 1998, σ. 29)

Εκτός από τις κυβερνήσεις και άλλους πολιτικούς θεσμούς που ενδέχεται να λογοκρίνουν ή να προωθούν μερικά έργα (πρβλ. τις απόψεις του Λεφόντ για τους συντελεστές ελέγχου στην ενότητα 8.1), οι ομάδες και οι κοινωνικοί θεσμοί στους οποίους αναφέρεται ο Βενούτι συμπεριλαμβάνουν τους διάφορους παράγοντες του συνόλου της εκδοτικής βιομηχανίας. Πρόκειται, κυρίως, για τους εκδότες και τους υπεύθυνους έκδοσης, οι οποίοι επιλέγουν τα έργα και δίνουν την εντολή για τη μετάφραση, πληρώνουν τους μεταφραστές και συχνά υπαγορεύουν τη μεταφραστική μέθοδο. Στους παράγοντες της εκδοτικής βιομηχανίας συμπεριλαμβάνονται επίσης και οι ατζέντηδες, οι υπεύθυνοι του μάρκετινγκ και των τμημάτων πωλήσεων, καθώς και οι κριτικοί. Τα σχόλια των κριτικών δείχνουν και, σε ένα βαθμό, καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο διαβάζονται και γίνονται δεκτές οι μεταφράσεις στην κουλτούρα-στόχο. Καθένας από αυτούς τους παράγοντες κατέχει συγκεκριμένη θέση και διαδραματίζει συγκεκριμένο ρόλο για την επίτευξη των κυρίαρχων πολιτιστικών και πολιτικών επιδιώξεων σε μια δεδομένη περίοδο και μια δεδομένη χώρα. Οι ίδιοι οι μεταφραστές εντάσσονται σε αυτή την κουλτούρα, την οποία είτε αποδέχονται είτε εξεγείρονται εναντίον της.

9.1.1 Ο Βενούτι και η «διαφάνεια» του μεταφραστή

Ο Βενούτι (1995, σ. 1) χρησιμοποιεί τον όρο «**διαφάνεια**», «για να περιγράψει την κατάσταση και τις δραστηριότητες του μεταφραστή στη σημερινή αγγλοαμερικανική κουλτούρα». Θεωρεί ότι η διαφάνεια προκαλείται:

1. από τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι οι μεταφραστές τείνουν να μεταφρά-

ζουν «με ευλωπτία» προς τα αγγλικά, να παράγουν ένα ιδιωματικό και «αναγνώσιμο» ΚΣ, δημιουργώντας έτσι μια «ψευδαίσθηση διαύγειας» από τον τρόπο με τον οποίο διαβάζονται τα μεταφρασμένα κείμενα στην κουλτούρα-στόχο:

Ένα μεταφρασμένο κείμενο, είτε είναι σε πεζό λόγο είτε σε ποιητικό, είτε είναι μυθιστόρημα είτε όχι, κρίνεται αποδεκτό από τους περισσότερους εκδότες, κριτικούς και αναγνώστες, όταν είναι γραμμένο με ευλωπτία, όταν η απουσία κάθε γλωσσικής ή υφολογικής ιδιαιτερότητας το κάνει να μοιάζει διαυγές, δημιουργώντας τη φαινομενική εντύπωση ότι αντανάκλα την προσωπικότητα και τις προθέσεις του ξένου συγγραφέα του ή το ουσιαστικό νόημα του ξένου κειμένου – με άλλα λόγια, όταν δημιουργεί τη φαινομενική εντύπωση ότι η μετάφραση δεν είναι στην πραγματικότητα μια μετάφραση, αλλά το «πρωτότυπο κείμενο».

(Venuti 1995, σ. 1)

Ο Βενούτι (1998, σ. 31) θεωρεί ότι ο πιο σημαντικός παράγοντας είναι «η κυρίαρχη αντίληψη για το τι είναι η συγγραφική δημιουργία». Η μετάφραση θεωρείται ένα παράγωγο, του οποίου η ποιότητα και η σημασία είναι υποδεέστερες. Έτσι, από την εποχή του Ντράιντεν, την αγγλική πρακτική συνιστούσε η συγκάλυψη της πράξης της μετάφρασης, ώστε, ακόμα και σήμερα, «οι μεταφράσεις σπάνια θεωρούνται μια μορφή λογοτεχνικής παιδείας» (σ. 32).

9.1.2 Η επιχώρια και η ξενική μετάφραση

Ο Βενούτι (1995, σ. 19-20) εξετάζει το ζήτημα της διαφάνειας υπό το πρίσμα δύο μεταφραστικών στρατηγικών: της επιχώριας και της ξενικής. Οι στρατηγικές αυτές σχετίζονται τόσο με την επιλογή του κειμένου που θα μεταφραστεί όσο και με τη μεταφραστική μέθοδο. Οι ρίζες του ανάγονται, από τον ίδιο τον Βενούτι, στο δοκίμιο «Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens», που δημοσίευσε το 1813 ο Σλάιερμαχερ (βλ. Κεφ. 2). Ο Βενούτι (1995, σ. 21) θεωρεί ότι η επιχώρια στρατηγική κυριαρχεί στην αγγλοαμερικανική μεταφραστική κουλτούρα. Όπως οι μεταφρασεολόγοι που υιοθετούν τη μετα-αποικιοκρατική θεώρηση προειδοποιούν για τις πολιτιστικές επιπτώσεις των διαφορών στις σχέσεις ισχύος ανάμεσα στις αποικιοκρατικές χώρες και τις πρώην αποικίες, παρόμοια ο Βενούτι (1995, σ. 20) οικτρίζει το φαινόμενο της επιχώριας μεταφραστικής στρατηγικής, καθώς ενέχει «έναν εθνοκεντρικό περιορισμό του ξένου κειμένου στις [αγγλοαμερικανικές] πολιτιστικές αξίες της γλώσσας-στόχου». Το γεγονός αυτό έχει συνέπεια η μετάφραση να πραγματοποιείται με ένα διαυγές, ευχερές, «διαφανές» ύφος, ώστε να ελαχιστοποιείται η ξενικότητα του ΚΣ. Ο Βενούτι συσχετίζει την επιχώρια μεταφραστική στρατηγική

με τον τρόπο μετάφρασης για τον οποίο ο Σλάιερμαχερ γράφει ότι «ο μεταφραστής αφήνει ήσυχο τον αναγνώστη, κατά το δυνατό, και μετακινεί το συγγραφέα προς τον αναγνώστη» (Schleiermacher 1813/1992, σ. 41-42· βλ. Κεφ. 2). Η επιχώρια μεταφραστική στρατηγική συνεπάγεται επίσης την αποδοχή των εγχώριων λογοτεχνικών κανόνων, μέσω της προσεκτικής επιλογής κειμένων των κειμένων που προσφέρονται για μια τέτοια μεταφραστική στρατηγική (Venuti 1997, σ. 241).

Αντίθετα, η ξενική μεταφραστική στρατηγική «συνεπάγεται ότι η επιλογή του ξένου κειμένου και η ανάπτυξη μιας μεταφραστικής μεθόδου πραγματοποιούνται με βάση κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στις κυρίαρχες πολιτιστικές αξίες της γλώσσας-στόχου» (Venuti 1997, σ. 242). Ο Σλάιερμαχερ προτιμά αυτό τον τρόπο μετάφρασης, για τον οποίο γράφει ότι πρόκειται για τη μεταφραστική στρατηγική στην οποία «ο μεταφραστής αφήνει, κατά το δυνατό, ήσυχο το συγγραφέα και μετακινεί τον αναγνώστη προς το συγγραφέα» (Schleiermacher 1813/1992, σ. 42). Ο Βενούτι (1995, σ. 20) θεωρεί ότι η μέθοδος της ξενικής μεταφραστικής στρατηγικής «αποτελεί μια πίεση στις πολιτιστικές αξίες [της γλώσσας-στόχου] να καταχωρίσουν τις γλωσσικές και πολιτιστικές διαφορές του ξένου κειμένου, φέρνοντας τον αναγνώστη σε επαφή με τις ξένες χώρες». Κατά τον ίδιο είναι «ιδιαίτερα επιθυμητή» αυτή η μέθοδος, καθώς αποτελεί μια προσπάθεια «περιορισμού της εθνοκεντρικής βίας της μετάφρασης». Με άλλα λόγια, η ξενική μέθοδος μπορεί να περιορίσει τις «βίαια» επιχώριες πολιτιστικές αξίες του αγγλόφωνου κόσμου. Η ξενική μεταφραστική μέθοδος, μια στρατηγική την οποία ο Βενούτι αποκαλεί επίσης «αντίσταση» (1995, σ. 305-306), οδηγεί σε ένα μη εύλωπτο ή αλλοτροπικό μεταφραστικό ύφος, που αποσκοπεί να καταστήσει «διάφανη» την παρουσία του μεταφραστή, μέσω της προβολής της ξένης ταυτότητας του ΚΠ και της προστασίας της από την ιδεολογική κυριαρχία της κουλτούρας-στόχου.

Στο μεταγενέστερο βιβλίο του *The Scandals of Translation* (1998), ο Βενούτι συνεχίζει να επιμένει στην ξενική μεταφραστική στρατηγική ή, όπως επίσης την αποκαλεί, στη «μειονοτική» μετάφραση, ώστε να καλλιεργηθεί ένας διαφοροποιημένος και «ετερογενής λόγος» (Venuti 1998, σ. 11). Ως παράδειγμα αυτού του μειονοτικού σχεδίου αναφέρει μια δική του μετάφραση ενός έργου του ιταλού συγγραφέα Ταρκέτι (Tarchetti) (σ. 13-20). Η επιλογή να μεταφραστεί αυτό το έργο είναι μειονοτική, καθώς ο Ταρκέτι ήταν ένας δευτερεύων ιταλός συγγραφέας του 19ου αιώνα, ένας μιλανέζος μποέμ που

προκάλεσε το λογοτεχνικό κατεστημένο, καθώς χρησιμοποίησε την τοσκανική διάλεκτο για να γράψει πειραματικά και γοτθικά μυθιστορήματα και αμφισβήτησε τις επικρατούσες ηθικές και πολιτικές αξίες. Όσον αφορά τη γλώσσα, η μειονοτική ή η ξενική μεταφραστική μέθοδος που χρησιμοποιεί ο Βενούτι υλοποιείται μέσω της εσκεμμένης ενσωμάτωσης ξενικών στοιχείων, όπως η σημερινή αμερικανική αργκό, ώστε να καταστεί «αδιαφανής» ο ρόλος του μεταφραστή και να συνειδητοποιήσουν οι αναγνώστες ότι διαβάζουν τη μετάφραση ενός έργου μιας ξένης κουλτούρας. Ο Βενούτι παραθέτει ως παράδειγμα αυτής της προσέγγισης το απόσπασμα που παρουσιάζεται στο ένθετο 9.1.

Ένθετο 9.1

Nel 1855, domiciliatomi a Pavia, m'è ra allo studio del disegno in una scuola privata di quella città; e dopo alcuni mesi di soggiorno aveva stretto relazione con certo Federico M. che era professore di patologia e di clinica per l'insegnamento universitario, e che morì di apoplezia fulminante pochi mesi dopo che lo aveva conosciuto. Era un uomo amatissimo delle scienze, della sua in particolare – aveva virtù e doti di mente non comuni – senonché, come tutti gli anatomisti ed i clinici in genere, era scettico profondamente e inguaribilmente – lo era per convinzione, né io potei mai indurlo alle mie credenze, per quanto mi vi adoprassi nelle discussioni appassionate e calorose che avevamo ogni giorno a questo riguardo.

In 1855, having taken up residence at Pavia, I devoted myself to the study of drawing at a private school in that city; and several months into my sojourn, I developed a close friendship with a certain Freederico M., a professor of pathology and clinical medicine who taught at the university and died of severe apoplexy a few months after I became acquainted with him. He was very fond of the sciences and of his own in particular – he was gifted with extraordinary mental powers – except that, like all anatomists and doctors generally, he was profoundly and incurably skeptical. He was so by conviction, nor could I ever induce him to accept my beliefs, no matter how much I endeavored in the impassioned, heated discussions we had every day on this point.¹

(Venuti 1998, σ. 15)

Στα στοιχεία αυτού του αποσπάσματος, τα οποία θεωρεί διακριτικά γνωρίσματα της ξενικής μεθόδου, συμπεριλαμβάνονται η τήρηση της δομής και της σύνταξης του ΚΠ (π.χ. η θέση των προσδιορισμών στην πρώτη πρόταση), τα έκτυπα του «soggiorno» ως «sojourn» και του «indurlo» ως «induce him» και η αρχαϊκή δομή «nor could I ever». Σε άλλα αποσπάσματα (βλ. Venuti 1998, σ. 16-17) παραθέτει στην ίδια πρόταση αρχαϊσμούς (π.χ. «scapegrace») και σημαντικές λέξεις της καθολογίας (π.χ. «con artist», «funk») και χρησιμοποιεί

τη βρετανική ορθογραφία (π.χ. «demeanour», «offence») για να συνταράξει τον αναγνώστη με τη χρησιμοποίηση ενός «ετερογενούς λόγου».

Ο Βενούτι επισημαίνει με ικανοποίηση (1998, σ. 15) ότι μερικές από τις κριτικές για τη μετάφραση επαίνεσαν την «αδιαφανή» μεταφραστική στρατηγική του. Προσθέτει ωστόσο (σ. 18-19) ότι μερικές από τις κριτικές επέκριναν τη μετάφραση, επειδή δεν χρησιμοποιούσε αυτή που ο ίδιος ονομάζει επικώρια μέθοδο.

Παρόλο που υποστηρίζει την ξενική μεταφραστική μέθοδο, έχει επίσης επίγνωση (1995, σ. 29) ορισμένων αντιφάσεων της, και πιο συγκεκριμένα ότι πρόκειται για μια υποκειμενική και σχετική μέθοδο που εξακολουθεί να είναι σε ένα βαθμό επικώρια, επειδή μεταφράζει ένα ΚΠ σε μια κουλτούρα-στόχο και εξαρτάται από τις κυρίαρχες αξίες της κουλτούρας-στόχου για να γίνει «αδιαφανής», όταν αποκλίνει από αυτές. Ωστόσο, υπερασπίζεται τις μεταφράσεις που χρησιμοποιούν την ξενική μέθοδο, επειδή «είναι εξίσου μεροληπτικές [με τις μεταφράσεις που χρησιμοποιούν την επικώρια μέθοδο] στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουν το κείμενο, αλλά χαρακτηρίζονται από την τάση να προβάλλουν τη μεροληψία τους αντί να τη συγκαλύπτουν» (1995, σ. 34). Πρέπει επίσης να επισημάνουμε σε αυτό το σημείο ότι ο Βενούτι, στην εισαγωγή της ιταλικής μετάφρασής του *The Translator's Invisibility*, θεωρεί ότι η επικώρια και η ξενική μεταφραστική στρατηγική είναι «ευρετικές έννοιες [...] που αποσκοπούν να προωθήσουν τη σκέψη και την έρευνα» και όχι δύο διαμετρικά αντίθετοι πόλοι: «Χαρκτηρίζονται από μία δύναμη μεταβλητότητα, καθώς μπορούν να οριστούν μόνο σε συνάρτηση με μια συγκεκριμένη πολιτιστική κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιείται η μετάφραση και επενεργούν τα αποτελέσματά της». Κάτι τέτοιο, σύμφωνα με τον Βενούτι, σημαίνει ότι ενδέχεται να αλλάζει η σημασία των όρων ανάλογα με τη χρονική περίοδο και την τοποθεσία. Αυτό που, ωστόσο, δεν αλλάζει είναι ότι η επικώρια και η ξενική μεταφραστική στρατηγική σχετίζονται με «το βαθμό στον οποίο η μετάφραση αφομοιώνει ένα ξένο κείμενο στη γλώσσα και την κουλτούρα-στόχο, αλλά και με το βαθμό στον οποίο επισημαίνουν τις διαφορές αυτού του κειμένου». Το συγκεκριμένο ζήτημα είχε ήδη προσελκύσει το ενδιαφέρον του διακεκριμένου γάλλου θεωρητικού Αντουάν Μπερμάν.

9.1.3 Αντουάν Μπερμάν: η «αρνητική αναλυτική» της μετάφρασης

Το κυριότερο θεωρητικό έργο του Αντουάν Μπερμάν – *L'épreuve de l'étranger: Culture et traduction dans l'Allemagne romantique* (1984), μτφρ. στα αγγλικά

ως *The Experience of the Foreign: Culture and Translation in Romantic Germany* (1992) προηγήθηκε και επηρέασε το έργο του Βενούτι, ο οποίος πρόσφατα μετέφρασε στα αγγλικά ένα σημαντικό έργο του Μπερμάν. Το άρθρο αυτό, «La traduction comme épreuve de l'étranger» (1985), τιτλοφορείται «Translation and the trials of the foreign» στα αγγλικά (στο Venuti 2000). Ο τίτλος του άρθρου είναι ενδεικτικός των απόψεων του Μπερμάν, ο οποίος θεωρεί ότι η μετάφραση είναι μια δοκιμασία (épreuve / trial) υπό δύο έννοιες:

1. μια δοκιμασία για την κουλτούρα-στόχο, καθώς βιώνει την ξενικότητα του ξένου κειμένου και της ξένης γλώσσας
2. μια δοκιμασία για το ξένο κείμενο, καθώς εκριζώνεται από το αρχικό γλωσσικό πλαίσιο του.

Ο Μπερμάν οικτρίζει τη γενική τάση απάρνησης του ξένου στη μετάφραση μέσω της μεταφραστικής στρατηγικής της «φολιτογράφησης», η οποία ταυτίζεται με τον όρο «επιχώρια», τον οποίο πρότεινε αργότερα ο Βενούτι. «Ο ηθικός σκοπός της μεταφραστικής πράξης», υποστηρίζει ο Μπερμάν (σ. 285), είναι «η πρόσληψη του ξένου ως ξένου», μια θέση που μοιάζει να έχει επηρεάσει την ξενική μεταφραστική στρατηγική του Βενούτι. Παρ' όλα αυτά, θεωρεί (σ. 286) ότι υπάρχει ένα «σύστημα κειμενικής παραμόρφωσης» των ΚΣ το οποίο εμποδίζει την ανάδυση του ξένου. Η εξέταση των μορφών της παραμόρφωσης ονομάζεται «αρνητική αναλυτική»:

Η αρνητική αναλυτική σχετίζεται κυρίως με την εθνοκεντρική, προσαρτιστική μετάφραση και με τις υπερκειμενικές μεταφράσεις (παρωδία, μίμηση, διασκευή, ελεύθερη γραφή), όπου οι παραμορφωτικές δυνάμεις επενεργούν ελεύθερα.

(Berman 1985b / 2000, σ. 286)

Ο Μπερμάν, ο οποίος έχει μεταφράσει λατινοαμερικανικά μυθιστορήματα και γερμανικά φιλοσοφικά έργα, θεωρεί ότι όλοι οι μεταφραστές είναι αναπόφευκτα και εγγενώς εκτεθειμένοι σε αυτές τις εθνοκεντρικές δυνάμεις, οι οποίες καθορίζουν την «επιθυμία του μεταφράζον» αλλά και τη μορφή του ΚΣ. Αισθάνεται (σ. 286) ότι μόνο μέσω της ψυχαναλυτικής ανάλυσης του έργου του μεταφραστή, αλλά και μέσω της συνειδητοποίησης εκ μέρους του αυτών των δυνάμεων, μπορούν να εξουδετερωθούν αυτές οι τάσεις. Το ενδιαφέρον του επικεντρώνεται στη μετάφραση των μυθιστορημάτων:

Το κύριο πρόβλημα στη μετάφραση του μυθιστορήματος είναι ο σεβασμός της άμορφης πολυλογικής του και η αποφυγή μιας αυθαίρετης ομογενοποίησης.

(Berman 1985b / 2000, σ. 287)

Η παράπάνω θέση σχετίζεται με τη γλωσσική ποικιλία και τη δημιουργικότητα του μυθιστορήματος, καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο η μετάφραση τείνει να περιορίζει την ποικιλία. Ο Μπερμάν προσδιορίζει δώδεκα «παραμορφωτικές τάσεις» (σ. 288):

1. **Εκλογίκευση:** Επηρεάζει κυρίως τις συντακτικές δομές, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η στίξη, καθώς και η δόμηση και η διάταξη των προτάσεων. Ο Μπερμάν αναφέρεται επίσης στον αφηρημένο χαρακτήρα της εκλογίκευσης, στη μετάφραση ρημάτων με ονοματικούς τύπους και στην τάση για γενίκευση.
2. **Διασαφήνιση:** Σε αυτή συμπεριλαμβάνεται η επεξήγηση, η οποία «αποσκοπεί να καταστήσει "σαφές" αυτό που στο πρωτότυπο κείμενο δεν θέλει να είναι σαφές» (σ. 289).
3. **Επιμήκυνση:** Όπως και άλλοι θεωρητικοί (για παράδειγμα, οι Βινάι και Νταρμπελνέτ· βλ. Κεφ. 4), ο Μπερμάν θεωρεί ότι τα ΚΣ χαρακτηρίζονται από την τάση να είναι μεγαλύτερα από τα ΚΠ. Αυτό οφείλεται στις «κενές» επεξηγήσεις που παραμορφώνουν το ρυθμό, στην «υπερμετάφραση» και στην «ισοπέδωση». Το μόνο που κάνουν αυτές οι προσθήκες είναι να περιορίζουν τη σαφήνεια της «φωνής» του έργου.
4. **Εξευγενισμός:** Αφορά την τάση ορισμένων μεταφραστών να «βελτιώνουν» το πρωτότυπο κείμενο, μεταγράφοντάς το με ένα πιο κομψό ύφος. Το αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον Μπερμάν (σ. 291), είναι η ακύρωση της ρητορικής διάστασης και της άμορφης πολυλογικής του ΚΠ. Εξίσου καταστρεπτικό είναι ένα ΚΣ που, για να είναι «λαϊκό», χρησιμοποιεί άκριτα εκφράσεις της καθομιλουμένης.
5. **Ποιοτική εκπτώχευση:** Πρόκειται για την αντικατάσταση λέξεων και εκφράσεων με ισοδύναμες λέξεις και εκφράσεις «που στερούνται τον ηχητικό πλούτο και τα σημασιολογικά ή "εικονικά" γνωρίσματά τους» (σ. 291). Με τον όρο «εικονικός ή εικονικότητα», ο Μπερμάν εννοεί λέξεις που η μορφή και ο ήχος τους συνδέονται με τη σημασία τους. Ως παράδειγμα παραθέτει τη λέξη «πεταλούδα» και τις αντίστοιχες λέξεις σε άλλες γλώσσες.
6. **Ποσοτική εκπτώχευση:** Πρόκειται για την απώλεια της λεξιλογικής ποικιλίας στη μετάφραση. Ο Μπερμάν παραθέτει ως παράδειγμα την περίπτωση ενός ΚΠ στα ισπανικά που χρησιμοποιεί τρία διαφορετικά συνώνυμα για τη λέξη πρόσωπο («semblante», «rostro» και «cara»). Η απόδοση και των τριών ως «πρόσωπο» συνεπάγεται απώλεια.

7. **Καταστροφή των ρυθμών:** Παρόλο που είναι περισσότερο διαδεδομένος στην ποίηση, ο ρυθμός εξακολουθεί να είναι σημαντικός στο μυθιστόρημα και μπορεί να «καταστραφεί» μέσω της παραμόρφωσης της σειράς των λέξεων και της στίξης.
8. **Καταστροφή των λανθανόντων σημασιολογικών δικτύων:** Ο μεταφραστής πρέπει να έχει επίγνωση του δικτύου των λέξεων που σχηματίζεται στο σύνολο του κειμένου. Μεμονωμένα, οι λέξεις αυτές ενδέχεται να μην είναι σημαντικές, προσθέτουν όμως μια υπολανθάνουσα ομοιομορφία και σημασία στο κείμενο. Ως παράδειγμα, ο Μπερμάν αναφέρει τις προσποιητικές καταλήξεις σε ένα λατινοαμερικανικό κείμενο («jaulón», «porción» κ.λπ.).
9. **Καταστροφή των γλωσσικών συστηματοποιήσεων:** Παρόλο που το ΚΠ μπορεί να είναι συστηματικό όσον αφορά τη συντακτική δομή του, η μετάφραση τείνει να είναι «ασυστηματική» (σ. 293). Είναι πιθανό ο μεταφραστής να υιοθετήσει ένα σύνολο τεχνικών, όπως η εκλογίκευση, η διασαφήνιση και η επιμήκυνση, οι οποίες, παρόλο που καθιστούν το ΚΣ περισσότερο ομογενοποιημένο γλωσσικά, το καθιστούν επίσης περισσότερο «ασυνάρτητο», επειδή έχει καταστραφεί η συστηματοποίηση του πρωτότυπου κειμένου.
10. **Καταστροφή ή εξωτικοποίηση των δικτύων των τοπικών ιδιωμάτων:** Αφορά κυρίως την τοπική ομιλία και τα τοπικά γλωσσικά πρότυπα που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται το μυθιστόρημα. Η διαγραφή τους συνιστά σημαντική απώλεια, παρ' όλα αυτά η παραδοσιακή λύση της εξωτικοποίησης κάποιων από αυτές τις λέξεις μέσω, για παράδειγμα, της χρησιμοποίησης πλάγιων γραμμάτων, τις απομονώνει από το συγκεκριμένο. Η εναλλακτική λύση, η χρησιμοποίηση ενός τοπικού ιδιώματος της ΓΣ, είναι μια γελοία εξωτικοποίηση του ξένου (πρβλ. το αναλυτικό παράδειγμα του Κεφ. 8).
11. **Καταστροφή των εκφράσεων και των ιδιωματοισμών:** Ο Μπερμάν θεωρεί «εθνοκεντρισμό» την αντικατάσταση ενός ιδιωματοισμού ή μιας παροιμίας με το «ισοδύναμό» του στη ΓΣ: «το να παίζεις με την “ισοδυναμία” σημαίνει να επιτίθεσαι στο λόγο του ξένου έργου» υποστηρίζει (σ. 295). Έτσι, μια έκφραση στα αγγλικά από ένα έργο του Κόνραντ (Conrad) που περιέχει το όνομα του γνωστού ψυχιατρικού ασύλου Bedlam δεν πρέπει να μεταφραστεί στα γαλλικά Charenton, το όνομα ενός γαλλικού ψυχιατρικού ασύλου, καθώς έτσι θα προέκυπτε ένα ΚΣ που θα δημιουργούσε ένα δίκτυο γαλλικών πολιτιστικών αναφορών.
12. **Εξάλειψη των επάλληλων γλωσσικών στρωμάτων:** Με αυτό τον όρο ο Μπερ-

μάν εννοεί την τάση της μετάφρασης να εξαλείφει τα ίχνη διαφορετικών μορφών της γλώσσας που συνυπάρχουν στο ΚΠ, όπως, για παράδειγμα, η ανάμειξη των ισπανικών της Λατινικής Αμερικής και των ισπανικών της Ισπανίας στο έργο του Βάγιε-Ινκλάν (Valle-Inclán), το πλήθος των γλωσσικών επιρροών στο *Finnegan's Wake* του Τζόυς (Joyce), οι διαφορετικές κοινωνιόλεκτοι και ιδιόλεκτοι κ.λπ. Ο Μπερμάν (σ. 296) θεωρεί ότι πρόκειται για ένα «κομβικό πρόβλημα» στη μετάφραση μυθιστορημάτων.

Τα «καθολικά» αυτής της αρνητικής αναλυτικής αντισταθμίζονται από τη «θετική ανάλυση» του Μπερμάν (σ. 286, 296-297), από την πρότασή του για το είδος της μετάφρασης που είναι αναγκαίο για να αποδοθεί το ξένο στο ΚΣ. Ο Μπερμάν ονομάζει αυτό το είδος μετάφρασης «κατά λέξη μετάφραση».

Ο όρος «κατά λέξη» σημαίνει την προσκόλληση στο γράμμα (των έργων). Η απόδοση του γράμματος στη μετάφραση αποκαθιστά τη συγκεκριμένη σημασιολογική διαδικασία των έργων (η οποία δεν περιλαμβάνει μόνο το νόημά τους) και μεταμορφώνει τη γλώσσα στην οποία γίνεται η μετάφραση.

(Berman 1985b/2000, σ. 297)

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί αυτό τον όρο είναι καταφανώς διαφορετικός και περισσότερο ιδιόζων από τη συμβατική χρησιμοποίηση του όρου «κατά λέξη μετάφραση», που πραγματευθήκαμε στο Κεφάλαιο 2. Η χρήση από τον Μπερμάν των όρων «κατά λέξη» και «γράμμα», αλλά και του όρου «σημασιολογική διαδικασία», δείχνει ότι εξετάζει τη μετάφραση υπό το πρίσμα των ιδεών του Σωσσύρ και ότι προσβλέπει σε μια θετική μεταμόρφωση της ΓΣ. Τον όρο «κατά λέξη» πραγματεύεται επίσης και ο Βενούτι (1995, σ. 146-147), ενώ ερμηνεύει τον όρο «γράμμα» ως «το εύρος των σημασιολογικών δυνατοτήτων στη ΓΣ».

Το έργο του Μπερμάν συνδέει τις μεταφραστικές στρατηγικές με φιλοσοφικές ιδέες, μέσω της χρησιμοποίησης πολλών παραδειγμάτων από μεταφράσεις. Η ενασχόλησή του με το πρόβλημα της ηθικής διάστασης της μετάφρασης, την οποία καταδεικνύει η γλωσσική «παραμόρφωση» των ΚΣ, είναι ιδιαίτερα σημαντική και αποτελεί αξιοσημείωτο αντεπιχείρημα σε προγενέστερα κείμενα για τη λογοτεχνική μετάφραση. Όμως, παρά το ενδιαφέρον του Μπερμάν για το ξένο στη μετάφραση, το έργο του Βενούτι προκάλεσε τις περισσότερες και πιο επιθετικές αντιδράσεις (βλ. ενότητα 9.4). Στις επόμενες ενότητες εξετάζουμε τις απόψεις του Βενούτι για τους διάφορους παράγοντες του κοινωνικοπολιτιστικού πλαισίου (μεταφραστής, εκδότες, κριτικούς), αλλά και την «έκκλιση για δράση», την οποία απευθύνει στους μεταφραστής. Αυτή σχετίζεται με τα σχόλια που γίνονται υπό την οπτική γωνία των

ιδίων των συμμετεχόντων, ξεκινώντας από τους μεταφραστές λογοτεχνικών κειμένων.

9.2 Οι αποτιμήσεις των μεταφραστών λογοτεχνικών κειμένων για το έργο τους

Παρόλο που ο Τούρμυ (1995, σ. 65· βλ. επίσης Κεφ. 7) προειδοποιεί ότι τα σχόλια εκείνων οι οποίοι συμμετέχουν στη μεταφραστική διαδικασία πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα, επειδή ενδέχεται να είναι μεροληπτικά, αυτού του είδους τα σχόλια αποτελούν στην καλύτερη περίπτωση μια σημαντική ένδειξη για τις μεταφραστικές πρακτικές, ενώ στη χειρότερη αποκαλύπτουν τουλάχιστον τι αισθάνονται οι συμμετέχοντες ότι όφειλαν να κάνουν. Σε αυτή την ενότητα θα περιοριστούμε σε αγγλόφωνους μεταφραστές λατινοαμερικανικών μυθιστορημάτων. Ωστόσο, οι ιδέες και τα επιχειρήματα που παρουσιάζονται αντιπροσωπεύουν τα όσα έχουν γράψει πολλοί μεταφραστές.

Η «έκκληση για δράση» του Βενούτι (1995, σ. 307-313), με την οποία ζητά από τους μεταφραστές να υιοθετήσουν «αδιαφανείς» και «ξενικές» στρατηγικές, αποτελεί ενδεχομένως μια αντίδραση στους σημερινούς μεταφραστές, οι οποίοι σχολιάζουν το έργο τους χρησιμοποιώντας τους παρωχημένους και ασαφείς όρους που πραγματευτήκαμε στο Κεφάλαιο 2. Για παράδειγμα, ο Ραμπάσσα (Rabassa) (Hoeksema 1978, σ. 12) πραγματεύεται την ανάγκη να υπάρχει «ακρίβεια» και «ροή» στη λογοτεχνική μετάφραση. Οι μεταφραστές θεωρούν συχνά ότι το έργο τους είναι διαισθητικό και ότι πρέπει να ακούν το «αυτό» τους (Rabassa 1984, σ. 35, Felstiner 1980, σ. 81). Παρόμοια, η Πέντεν (Peden) (1987, σ. 9), που έχει μεταφράσει έργα των Σάμπато (Sábato), Αλλιέντε (Allende) και Εσκιβέλ (Esquivel), ακούει τη «φωνή» του ΚΠ, την οποία ορίζει ως «τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η επικοινωνία: τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αφήγηση, τον τρόπο με τον οποίο τραγουδιέται το ποίημα» και η οποία καθορίζει «όλες τις επιλογές που έχουν σχέση με το ρυθμό, τον τόνο, το λεξιλόγιο και τη σύνταξη» (σ. 9). Ο Φέλστινερ, ο οποίος έχει μεταφράσει το κλασικό ποίημα του Πάβλο Νερούδα (Pablo Neruda) για το Μάτσο Πίτσου, έφτασε μέχρι το σημείο να ακούσει τον Νερούδα να διαβάζει το

Scribe: Translating Latin American Fiction της Σούζαν Λεβάνστινερ (1980, σ. 1) επισημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος του έργου ματοποιείται για μια μετάφραση «γίνεται διαφανές, μόλις ολοκληρωθεί το ποίημα». Σε αυτό το έργο συμπεριλαμβάνονται το υπόβαθρο του μεταφραστή, αλλά και η διαδικασία σύνθεσης του νέου πεποιήματος. Σε αυτό το έργο συμπεριλαμβάνονται το υπόβαθρο του μεταφραστή, αλλά και η διαδικασία σύνθεσης του νέου πεποιήματος. Σε αυτό το έργο συμπεριλαμβάνονται το υπόβαθρο του μεταφραστή, αλλά και η διαδικασία σύνθεσης του νέου πεποιήματος. Σε αυτό το έργο συμπεριλαμβάνονται το υπόβαθρο του μεταφραστή, αλλά και η διαδικασία σύνθεσης του νέου πεποιήματος.

Μια επίσης εξαιρετικά ενδιαφέρουσα παράμετρος στην «Φέλστινερ είναι η περιγραφή των τρόπων με τους οποίους εμείς το έργο και την κουλτούρα του συγγραφέα του ΚΠ, όπως ήταν η ιστορία στο Μάτσο Πίτσου και η επιτόπου ανάγνωση του ποιήματος. Παρ' όλα αυτά, ο Φέλστινερ εξακολουθεί να χρησιμοποιεί τους όρους για να περιγράψει «τα δύο προαπαιτούμενα της μετάφρασης: ότι «πρέπει να αναδυέται η ουσία του πρωτότυπου κειμένου που ηχεί αληθινή» (Felstiner 1980, σ. 24). Φράσεις όπως να «αποκαλύπτει την ουσία» και να «ηχεί αληθινή» αποτελούν τυπικό γνώρισμα των μεθόδων που βασίζονται στις πρώιμες θεωρίες για τη μετάφραση, τις οποίες συζητήσαμε στο Κεφάλαιο 2.

Αντίθετα, η Λεβάντινερ θεωρεί τον εαυτό της (1991, σ. xi) «μεταφραστή» του κουβανού συγγραφέα Καμπρέρα Ινφάντε, αλλά «πρωτότυπη αντιγραφέα», που «καταστρέφει» τη μορφή του πρωτότυπου, όμως αναπαράγει το νόημα με μια νέα μορφή (σ. 7). Σε ορισμένα σημεία δημιουργεί στη μετάφραση ένα εντελώς διαφορετικό από το πρωτότυπο, ενώ σε άλλα σημεία εκπλήττει τον αναγνώστη με ένα αμερικανικών και αγγλοσαξονικών στοιχείων. Ως παράδειγμα (15) από τη μετάφραση του *Très tristes tigres* του Καμπρέρα Ινφάντε